

Lit.: J. S. Hohmann (ur.): *Beiträge zur Philosophie Eduard Sprangers*, 1996. – U. Waschulewski: *Die Wertpsychologie Eduard Sprangers*, 2002.

sreća, izraz koji se u filozofiji rabi u dvama osnovnim značenjima. S jedne strane, kao prijevod grčkog izraza *εὐδαιμονία* (*eudaimonía*), ne upućuje na određeno subjektivno stanje (kao što je najčešće slučaj u svakodnevnom govoru), nego na objektivnu kvalitetu nečijega života te znači isto što i »dobar život«, »prosperitet« i sl. Takvo je shvaćanje sreće svojstveno Aristotelovoj filozofiji. Aristotel je sreću u tom smislu definirao kao racionalnu djelatnost u kojoj se manifestiraju čovjekove vrline. U suvremenoj se filozofiji umjesto izraza »s.« u tom smislu često rabi transliterirani oblik grčkog izraza *eudaimonia* ili pak izrazi kao što su »dobrobit«, »procvat«, »prosperitet«, »blagostanje«, itd. S druge strane, izraz »s.« upućuje i na subjektivno stanje, određenu vrstu pozitivnog osjećaja, i često se poistovjećuje s ugodom. Takva je tendencija prisutna još u antici (npr. kod Epikura), no specifična je za klasični utilitarizam J. Benthama i J. S. Milla. Dok je Bentham sreću shvaćao na posve kvantitativan način, naglašavajući važnost njezina intenziteta i trajanja, Mill je naglašavao njezine kvalitativne aspekte te razlikovao »više« i »niže« ugone. → ARISTOTEL; EUDAJMONIZAM; UGODA; UTILITARIZAM

Lit.: P. Teilhard de Chardin: *O ljubavi i sreći*, 1983. – N. White: *A Brief History of Happiness*, 2006.

srednjak → SILOGISTIKA

srednjovjekovna filozofija. Za razumijevanje filozofije kao i kulture i povijesti srednjeg vijeka bitno je određenje pojma *srednjeg vijeka*. Taj pojam od sredine XVI. st. označuje razdoblje između antike i renesanse, u kojem je, prema mišljenju mnogih, usporen razvoj antičke kulture i znanosti. Premda je sud suvremene znanosti o srednjem vijeku uvelike promijenjen, još uvijek je pojam *srednjovjekovni* istoznačnica za negativno, zaostalo, a mnogi to tisućljetno razdoblje označuju kao *tamni* ili *mračni vijek*. Novija istraživanja pokazuju da to dugo razdoblje nije moguće promatrati jednostrano, s povijesnoga, kulturnoga, filozofskoga i religijskoga stajališta, niti samo u okvirima europske povijesti, osobito ako se uzmu u obzir arapska, bizantska, indijska ili druga područja i kulture. Srednji vijek, kao razdoblje, nikako nije moguće jednako primijeniti na onaj kršćansko-latinski, koji počinje dolaskom na vlast cara Konstantina u IV. st., ili na islamski, koji počinje pojavom Muhameda u VII. st. Pridjev srednjovjekovni prihvatljiv je samo u kronološkom smislu, primjenljiv na određeno povijesno

razdoblje, a nikako kao oznaka u povijesnome, kulturnome ili filozofskom smislu. Kao završetak antičkoga i početak srednjovjekovnoga razdoblja uzima se godina 313., kada je proglašen edikt cara Konstantina po kojem je kršćanstvo dobilo slobodu djelovanja, ili godina 476., kada je svrgnut s vlasti posljednji rimski car Romul August. Kao završetak *srednjega* i početak *novoga* vijeka uzima se kraj Bizantskoga Carstva (1453) ili otkriće Amerike (1492). Povijesni udžbenici trajanje srednjeg vijeka određuju između V. i XV. st. Povijesna podjela uglavnom vrijedi i za povijest filozofije, u kojoj srednji vijek počinje s kasnom patristikom (Boetije, V–VI. st.) i završava dekadencijom skolastike u XIV. i XV. st. S. f. ne može se promatrati jednostrano, jer njezini predstavnici nisu pripadali istomu filozofskom ambijentu, bili su iz različitih etničkih, religijskih i zemljopisnih sredina. Kad je riječ o srednjovjekovnoj filozofiji više se valja oslanjati na pojedine autore (filozofe) nego na idejno jedinstvo njihova nauka. Stoga bi prikladnije bilo kazati *filozofija (filozofi) u srednjem vijeku* nego *srednjovjekovna filozofija*. U nekih važnijih srednjovjekovnih predstavnika raznolikost je očita: Rimljanin Boetije djelovao je na dvoru ostrogotskoga kralja Teodorika; Perzijanac ibn Sīnā (Avicenna) bio je vezir u Hamadanu; Anselmo Canterburyjski živio je u benediktinskome samostanu; Židov Majmonid bavio se medicinom u Bagdadu; Toma Akvinski bio je profesor na Sveučilištu u Parizu. Pojam s. f. ne može se primijeniti samo na zapadnu filozofiju, niti se može identificirati s kršćanskom, latinskom ili skolastičkom filozofijom toga doba. Osim u zapadnome kršćanstvu, koje se koristilo latinskim jezikom, istodobno se na Istoku razvijala filozofija u pravoslavnom kršćanstvu (u Bizantu) na grčkom jeziku, te među Arapima i Židovima. Ono što ih donekle ujedinjuje jesu isti monoteistički korijeni i doba u kojem su djelovali. Kako u srednjem vijeku nije bilo jedinstvenoga stajališta o filozofiji, u pojedinim su filozofa, ili skupina, postojala različita poimanja o tome što je filozofija, kako ju treba definirati i koja je njezina svrha. U proučavanju i prikazivanju srednjovjekovne filozofije, ili možda bolje *filozofije u srednjem vijeku*, mora se uzimati u obzir ta raznolikost kako bi se izbjegli stereotipni prikazi ili procjene koje se susreću u povijesti filozofije. Uzimajući u obzir jednostrane i stereotipne prikaze, lakše je reći što s. f. nije. Ona nije bila kršćanska filozofija (É. Gilson), koja je vrhunac doživjela u tomističkoj filozofiji o egzistenciji, niti joj se može odreći svaka filozofičnost zbog toga što je imala puno kršćanskih eleme-